

Eino Päiviö Ollilaisen sotapäiväkirjat 1939-1945

Toimittanut Heikki Ollilainen

Vuoksen ylitys Vuosalmella

Eino, Urpo, Päiviö Ollilainen
30.06.1907 – 29.01.1999

SOTAPÄIVÄKIRJAT

1939-1945

Eino Päiviö Ollilaisen sotapäiväkirjat 1939-1945

Jyväskylässä Talvisodan alkaessa s. 6

Talvisodassa mukana s. 11

Jatkosodan päiväkirjat s. 15

Valpon kuulusteluissa s. 103

© 2020 Heikki Ollilainen

Valokuvat: Eino P. Ollilaisen albumit

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-35718

Alkusanat:

Tulivat jälleen mieleen nuo neljän vuosikymmenen takaiset Sillanpään marssilaulun sanat, kun katselin sattumalta eteeni osuneita pieniä vahakantisia vihkosia, joihin olin aikoinani päivittäin piirtänyt jatkosodan 1941-1944 tapahtumia jalkaväen rivimiehen, lähinnä radistin ja viime vaiheessa krh-miehen näkökulmasta nähtynä ja koettuna.

Jyväskylä 1957

Eino, Päiviö Ollilainen

"Sotien aikana Jyväskylää pommitettiin kaksi kertaa. Ensimmäinen pommitus tapahtui sunnuntaina 29. päivänä joulukuuta 1939. Seitsemän pommikoneen osasto lensi matalalla idästä rautatietä seuraten. Pommitus kohdistui Kankaan tehtaan ja esikaupungin alueille. Palatesaan koneet tulittivat vielä konekivääreillä mm. ilmatorjunta-asemia. Tulituksesta huolimatta ilmatorjunnalla ei saatu osumia. Hyökkäyksessä kuoli yksi ihminen ja yksi haavoittui. Kolmisenkymmentä rakennusta kärsi vaurioita. Pommi- ja sirpalesuojat olivat suojanneet väestöä hyvin.

Uudenvuoden aattona 31. päivänä joulukuuta 1939 tehty toinen hyökkäys oli tuhoisampi. Jyväskylän aluetta pommitettiin kolmessa aallossa. Niissä lensi yhteensä 28 pommikoneetta. Osatot lensivät nyt korkeammalla ja myös kiersivät osittain ilmatorjuntayksiköt ehkä ensimmäisen pommituksen kokemusten perusteella. Pommittajia tulitettiin hyvinkin kauas. Eri puolelle kaupunkia pudotettiin satoja pommeja. 24 ihmistä sai surmansa. Monet heistä muuta-miin taloihin osuneissa täysosumissa. Haavoittuneita oli yli kaksikymmentä. Rakennuksia tuhoutui tai vaurioitui lähes sata. Schaumanin tehtaalla riehui tuhoisa tulipalo.

Enempää pommituksia Jyväskylään ei enää sotien aikana suunnattu. Myös kaupungin ilmatorjunnassa tehtiin uudelleenjärjestelyjä." http://www.ilmatorjuntaupseeriyhdystys.fi/1_2002/teksti/tykki.htm

Päiviö Ollilaisen sotapäiväkirjat on autenttinen teos, mikä sisältää Päiviön kokemusten, ajatusten ja huomioiden lisäksi myös runsaasti hänen ottamiaan valokuvia sotien ajalta niin Jyväskylästä kuin rintamaltakin.

Heikki Ollilainen 15.10.2020

Talvisodan aikaa 1939

Lauantai 7.10.-39 – Sunnuntai 8.10.-39

Tulimme aamulla Mauri Railon kanssa Turkuun Kauppaopiston 100-vuotisjuhlia varten. Jo tullessamme kuulimme huhuja Suomen ja Venäjän välisten neuvottelun hälyttävästä sujumisesta, mutta kun klo 14 konserttitalossa alkanut päiväjuhla oli päättymässä, ilmoitettiin juhlan lopussa, että reserviläiset kutsutaan ylimääräisiin harjoituksiin ja kaikki Kauppa-opiston 100 vuotisjuhlaa koskevat tilaisuudet ovat peruutettu.

Tulimme hotelliin ja hankkiuduimme Jyväskylään lähtöön. Asemalla ilmoitettiin, ettei tänään lähde yhtään henkilöjunaa vaan kaikki kalustot varattu sotilaskäyttöön. Linja-autolla pääsimme Helsinkiin ja sieltä junalla Kouvola-Pieksämäen kautta kotiin.

Ilmoittauduin välittömästi Valtiontalolle ja jouduin Piirin radioasemalle. Radio-asema onkin tuttu jo monien vuosien ajalta. Täällä olikin jo täysi miehitys. Jaoimme päivystysvuorot ja uusi vaihe elämässämme alkoi.

Keskiviikko 11.10.-39

Muutama päivä on mennyt totuttautumiseen. Olen osan päivää liikkeessä, vaikka ei täällä paljon ole tekemistä. Miehiä, junia ja autoja lähtee jatkuvasti itään päin. Satoja ellei tuhansia hevosia on tullut yötä päivää pitkinä jonoina joka puolelta maakuntaa hippokselle, jossa on hevosien ottopaikka ja Puistokoululle on koottu pihalle autot. Sinne vietiin meidänkin Fordi toisten joukkoon.

Pimennysharjoituksia on pidetty ja niitä olemme valvoneet harjun ja Hongikon torneista. Hilja mummo ja Anni täti muuttivat eilen Vesangan Haliseen levottomia aikoja pakoon. Useimmat perheet ovat lähettäneet lapset ja naisväen maalle.

Muutin Radio-asemalle, ettei tarvinnut yöllä lähteä pimeille kaduille, kun päivystysvuoro oli usein yölläkin. Tuntuu levottomammalta kuin oikeastaan olisi aihehtakaan. Joka päivä on lähtenyt porukoita pääasiassa Kannakselle, minne Keski-Suomen miehet joutuvat.

20.10.-39

Tilanne on edelleen epävarma. Neuvotteluja Moskovassa käydään moneen otteeseen, mutta mitään tuloksia ei ole tiedossa. Venäläisten vaatimukset ovat kovat ja huhut suurentavat niitä edelleen.

Radioasemalla on nyt täysi miehitys ja yhteyksiä pidetään päivittäin eri puolille, pääasiassa yliesikuntaan Helsinkiin. Pidämme nuorille sähkötysharjoituksia ja meistä vanhemmista yksi toisensa jälkeen saa lähtömääräyksen ”sinne jonnekin”. Kenttäposti on alkanut kulkea ja joukko-osastoilla on peitenumerot, joista ei ilmene

paikkakuntia eikä edes yksiköitä. Henkilön nimi ja kenttäpostinumero riittää ja kirjeet ja paketit menevät perille. Iltaisin on kaupungissa vaikea liikkua, kun on täysi pimenys. Ravintolat ovat kuitenkin auki ja niissä on suhteellisen vilkasta.

3.11.-39

Liike on nyt suljettu, koska en ehdi paljon siellä olemaan ja kävimme poikain kanssa lyömässä laudat näyteakkunoihin ”kaiken varalta” kuten monin paikoin kaupunkia on tehty. Kirkkopuistoon on kaivettu sirpalehautoja, tosin avonaisia kuten juoksuhaudat mutkitellen. Asuntojen akkunoihin on liimattu paperisuikaleita ristiin rastiin särkymisen estämiseksi ja talojen kellareita vahvistetaan pommisuojojiksi.

Yleinen tilanne on nyt rauhallisempi kuin lokakuun 7 päivän jälkeen, kun osa asukkaista muutti pois kaupungista. Nyt on suurin osa palannut takaisin, myös meidän väkemme Vesangasta. Mitään uutisia neuvotteluista ei ole ollut ja odottavalla kannalla ollaan edelleen.

Saimme eilen komennuksen lähteä Kannakselle viemään 2 vaunullisia tykkejä. Määräasema on Pyhäjärvi. Tykkitehtaalla oli vaunut jo lastattu ja olimme saattovartiona matkalla. Vuorokauden kuluessa tulimme tykkeinemme Pyhäjärven asemalle, mutta vastaanottajaa ei tahtonut löytyä, kun emme tienneet yksikön peitenumeroa. Nimi oli kylläkin tiedossamme, mutta siitä eivät tahtoneet saada selvää missä mainittu

yksikkö sijaitsi. Kävimme vuoron perään kyselemässä toisen jäädessä vaunuja vartioimaan ja viimein selvisi oikea vastaanottajakin. Jouduimme kuitenkin jäämään vielä yöksi erääseen rukoushuoneeseen ja aamulla pääsimme junalla lähtemään takaisin. Vain kaksi päivää sitten Venäjä sanoi hyökkäämättömyyssopimuksen Suomen kanssa irti, ja nyt odotamme sen seurauksia. Neuvottelijat tulivat viimeisen kerran pois Moskovasta ja mihinkään yhteisymmärrykseen ei päästy.

1.12.-39

Nyt se sitten alkoi. Eilen aloitti naapuri sotatoimet hyökkäämällä Kannaksella rajan yli lähettämällä lentokoneita pommittamaan useita kaupunkeja ja rautatieristeyksiä, mm. Helsinki sai osansa.

Olimme hälytysvalmiudessa radioasemalla, kun tuli ensimmäinen sanoma sodan syttymisestä. Se ei ihme kyllä tehnyt sellaista vaikutusta, kun luulisi vaan pikemminkin se oli moniviikkoisen jännityksen ja epätietoisuuden laukaisija. Nyt ei ollut epäilyjä mitä piti tehdä.

Oli perjantai 29.12. kun tuli ilmahälytys. Olin ilmoittautunut Lyseolla olevaan yksikköön, mutta olin samalla pikakivääriporukassa, joka majaili Valtiontalossa. Kun sitten hälytys alkoi, menimme Vapaudenkadun ja Kilpisenkadun kulmassa olevan Shell bensa-aseman katolle pikakiväärimme kanssa. Mukana olivat Eino Leinonen ja pari muuta kaveria, mutta nimet olen unohtanut vuosien kuluessa. Koneita lensi kivääritehtaan luona ja sieltä hautausmaan kautta tykkitehtaalte aiheuttaen muutamia kuolonuhreja.

Meidän kohdallemme eivät koneet lentäneet ja säästyiimme sillä kertaa ilman vaurioita. Seurasimme lentoja tunnin verran, mutta kohdallemme ei mitään tapahtunut.

Seuraavana päivänä ei oltu katolla, vaan menin hautausmaan vastapäätä olevaan taloon tullutta osumaa katsomaan. Siellä oli Toimi Takalan asunto rakennuksen pohjoispäässä ja siihen oli pudonnut lentopommi ja särkenyt 3-kerroksisen rakennuksen päädyn kokonaan hajalle koko korkeudelta. Siinä oli mennyt Takalankin koti. Katelimme ja ihmettelimme tapahtunutta. Hautausmaallekin oli pudonnut joitakin pommeja ja särkenyt hautapatsaita.

Sunnuntaina 31 pñä joulukuuta 1939

Sitten tuli seuraava päivä joka oli sunnuntai. Olin ollut kotona yötä ja kaikki muutkin olivat siellä. Isä ja äiti sekä palvelija olivat kuten tavallisesti sunnuntai aamuisin. Sitten tuli lentohälytys n. klo 11 ja menin jälleen Shellin katolle pikakiväärin kanssa. Toisetkin tulivat ja pian oli vanha kaarti kasassa. Koneita alkoi lennellä ympäri kaupunkia ja klo 13 jälkeen tuli 5 koneen laivue Jyväskylän päältä suoraan meidän asemaamme kohti.

Puistokadun yläpäässä oleva asuinrakennus sai osuman.

Pikakiväärimme toimi moitteettomasti ja kun sitten pommeja alkoi tulla ensin aseman vastapäätä, sitten vastapäisen talon pihaan ja sitten seuraava lensi yli vieressä olevaan matkustajakotiin ja sitä seuraava Valtiontalon edessä olevaan katuun. Niin oli kova ilmanpaine, että se heitti meidät katolla kumoon. Olimme hieman

pökerryksissä, mutta selvisimme nopeasti ja ihmettelimme hyvää onneamme. Jos bensa-asemaan olisi tullut täys'osuma, olisimme kaikki lentäneet suorinta tietä taivaaseen. Jos pommi olisi pudonnut 10 m aikaisemmin olisi koko bensa-asema säiliöineen lentänyt ilmaan, me myös mukana.

No, siitä pelastuimme ja katselimme mitä tapahtuu. Jonkin ajan kuluttua tuli palokunnan auto sammuttamaan matkustajakodin paloa. Kuorma-auto ajoi Vapaudenkataua pitkin ja sillä oli lastinaan useita savisia ruumiita. He olivat Soinin talossa suoja-haudan sortuessa kuolleita Soinin perheen jäseniä.

Kun hälytys oli loppunut, menin kotia katsomaan ja se oli saanut täysosuman. Ei ollut onneksi palamaan syttynyt. Olihan se murheellista nähtävää. Pihassa olevasta kellarista tulivat meikäläiset ja muutamat muutkin ulos ja saivat ensi töikseen katsella mitä jälkeä venäläisen pommi oli tehnyt. Minulta menivät kaikki siviilivaatteet, sillä olin aamulla kerännyt ne laatikkoon keskelle huonetta poisvientiä varten ja siihen se sitten osui samaan huoneeseen. Ei ollut paljon poisviemistä, kun samana päivänä tuli Valkaman sahan auto, johon meidän väkemme sitten asettui monine nyytteineen ja Hietalammen mökki sai lisää asukkaita metsänhakkuumiesten lisäksi.

Asemamme harjun rinteessä

Olin hälytyksen aikana käynyt kotona hakemassa kiikarin ja näin viimeisen kerran sen kunnossa. Muutama tunti sen jälkeen olivat pommit tehneet tuhojaan ja se oli murheellisen näköistä. Katto oli pudonnut ja puoli huonetta oli täynnä sahajauhoja ja muuta vinttitavaraa. Joulukuusesta näkyi vain latva ja kirjahylly oli vain osaksi näkyvässä.

Meidän pikakivääriasemamme muutettiin sitten harjun rinteelle, Fredrikson hattu-tehtaan vastapäätä, mutta muita lentoja ei venäläinen sitten Jyväskylään tehnytkaan. Saihan se sentään paljon vahinkoa aikaan, yli 60 taloa vaurioitui ja useita kymmeniä kuolonuhreja oli.

Eino Päiviö Ollilaisen sotapäiväkirjat 1939-1945

Sotilaita, junia ja autoja lähti jatkuvasti itäänpäin. Satoja ellei tuhansia hevosia oli tullut yötä päivää pitkinä jonoina joka puolelta maakuntaa Hippokselle, jossa oli hevosienotto ja Puistokoulun pihalla autojen keräyspiste. Useat perheet olivat lähettäneet lapset ja naisväen maalle. Kirkkopuistoon oli kaivettu sirpalehautoja. Asuntojen ja liikkeiden ikkunoihin oli liimattu paperisuikaleita ristiin rastiin särkymisen estämiseksi ja talojen kellareita vahvistettiin pommisuojoiksi.

Tämä kirja on Eino Päiviö Ollilaisen muistelmista ja sotapäiväkirjoista koottu teos.

Tammikuussa 1940 Ollilaisen talvisodan yksikkönä oli VP-23:n radio-ryhmä aina saman vuoden heinäkuuhun saakka. JR-48 taas oli hänen ensimmäinen jatkosodan yksikkönsä, missä hän toimi radistina 20.06.1941 - 09.07.1942 välisenä aikana. Kesäkuusta 1944 alkaen Ollilainen palveli Viipurinlahdella JR-58 kranaatinheitinjoukkueessa aivan sodan loppuun saakka, kunnes pääsi 19.11.1944 siviiliin.

Sodan jälkeen Valtiollinen Poliisi sai tietää hänen Jyväskylässä olevasta salaisesta radioasemastaan, jonka vuoksi hänet pidätettiin ja siirrettiin Helsinkiin Katajanokalle. Päiviö kirjoitti myös tästä kokemuksestaan päiväkirjaansa päivittäistapahtumia.

Päiviö Ollilaisen sotapäiväkirjat on autenttinen teos, mikä sisältää Päiviön kokemusten, ajatusten ja huomioiden lisäksi myös runsaasti hänen ottamiaan valokuvia sotien ajalta niin Jyväskylästä kuin rintamaltakin.

Kirjan on toimittanut Päiviö Ollilaisen poika Heikki Ollilainen.

